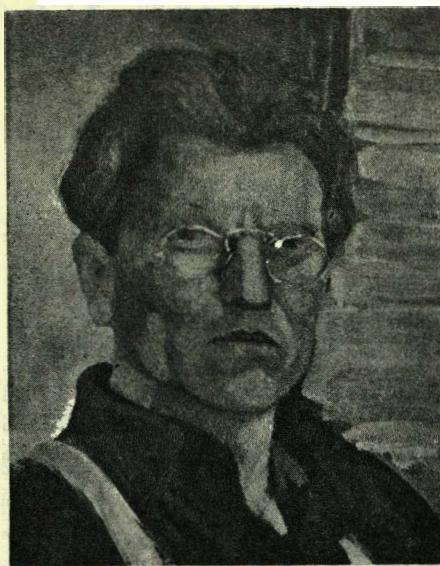

Slušam i čitam i uzimam ih u sebe, ne propuštajući ih da me mimođu, kazivanja druga Tita. I primajući ih, osećam živo i požudano kako se u meni samome pretvaraju u dejstvo. Odmeravajući sebe kao sedamnaestomilionični deo žive snage ove zemlje, što je jedno moćno i gordo osećanje, ali i siguran teg, ja istovremeno određujem i ogromnu mjeru funkcije Titove reči u svoj toj našoj milionskoj ninožini. I tek tako savršeno razumem dužinu i izvanredno blagotvoran značaj njegovog odjeku u samoj toj množini, u kojoj na svim stranama i u svakom trenutku možete da čujete: „Tito je rekao“. To je priznanje naroda da je svaka Titova reč shvaćena i prihvaćena, i da joj se slede.

Nema boljeg i lepšeg dokaza za veličinu jednog čoveka nego kad ljudi u bezbroju njegovu reč žudno očekuju i, čuvši je, odmah je u tom bezbroju i usvajaju. Jer to znači da je razumeju, da im ona sama na nešto u njima odgovara, da je izraz njihove misli i osećanja, njihove želje i potrebe da ih traže i osnažuje, da ih teši i smiruje, da ih udži, prosvetljuje i upućuje, da im pomaže, da posle neje ostaju pouzdaniji i jači. Moćna reč je kao plemeniti gest: ona kao rukom pruža, daje, miluje, podržava. A takva nije svakome dana. Kad drug Tito govori, okruženi ste atmosferom pouzdanja i ispunjeni osećanjem obogaćenja.

U svakoj reči druga Tita oseća se duboko korenita povezanost između njega i naroda kome je rukovodni gradilac bolega života i pouzdanju sudbine. Između Tita i naroda postoji neka vrsta neprekidanog uzmajanja i davanja: on, kao svaki pravi veliki čovek, nadahnuto asimiliše sve što se u narodu javlja kao pravedna težnja, sve što je dubok životni motiv kojim želi, traži, zahteva i upinje se da se uzdigne do viših životnih ob-

Portret druga Tita 1931. rad Može Pljade u Zapoglavlji.

10-7519985

MILAN BOGDANOVIC

KAZIVANJA DRUGA TITA

lika, a onda mu Tito to vraća u rečima koje su upravo one ideje koje narod očekuje da čuje, i koje se odmah pretvaraju u ona dela koja narod upravo želi da se za njega ostvare. U razgovoru

sa jednim uglednim francuskim književnikom, koga je zanimalo pitanje, gde je izvor snage druga Tita da kroz tako dugi period vremena i kroz tako ogromne teškoće, ponekad i sasvim

Ispod očnih kapaka, ispod ljudičastih nebes u znaku device, mali i svetla zvončići poljskog crveća, mahovina i delegovani. Zauštavljen u agusnutom mirisu tražiljnih ljušljana, pred neuornim sjajem neke lobanje čije poreklo u svome poreklu tražim, grizem zemlju i opijam se svestom vodom sa jednog izvora. Ne sahne sasaj korala! U vazduhu rasprsnuto more nadražstvo moj san i moju nemoc. Zagubih trag svoj! Sad glazu, sad srce vidjenog božanstva među korenjem i medju zvezdama tražim!

Da i to groznicom počinjem, dušom mastila, tragu moj svetli na takom perga-mentu! Vrtovi Šeboja, jasminci i muškatice, vrtovi u vazduhu! Zelenaca u preletu ponad lokvanja! Zlatne verandе! Bela Radna na ulazu u ložnicu, obasjana rosim. Kraljica Mimoza, istražni čuvar moje lju- bavi. Strpljivost angela na zidu spram strpljivosti vremena! Demon Sunce, veliki jahč, nasilno pred vremena, gost, oh, samo gost! Nebeski konjanik između četiri strane sveta, umeren u ophodenju s paklom! Zagubih vreme svoje! Sad zanet i općenjen nebeske izvore u snu svome premehšam!

O, moj bezazleni, o moj majušni kosmos, zlatne kornjača na stolu, Čudljivost nadahnutog preta izmerena vrlinom odoješteta, mlečno sazvjeđe ponad otvorene Knjige, videne izbižvi. Najzad, i napor godišnjih doba da se izjednače u svojoj plodnosti Savršena rečitost dalek sred živog mermernog, osmeli umnog andela s dijadom gladi. Žalud sva mimskrija sveta pred twojim državinom, o smrti!! Puženju na gozd! Zlatni mraavlji! Neosne pčele! Prozirno krilo živog plamena oblikovanog po sečanju na kolevku Velikog Sina. Veličanstvena dosada! Majušna žeba proletela kroz san deteta na samrти. Velike vatre pod zemljom, vrtovi pod zemljom, sažeti u semenci! Ali, u čemu je taj iracionalni smisao geometrije svetlosti što obasjava trag nebeskog jata koje se poput nas u ambis stropospava?

Veličke modre oči vrhovnog žreca, po-zdravljaju vas! Svetionici nebeski, kroz hućno talasje slavim vas! Neka je blago-slovena ruža što obasjava serpentine vazdušnih žal, na kojima kleći velika Duša Naroda! Tuju herbarium na izložbi ve-kovika milione vrsta živih bića koja će se tek roditi, milioni svetlosnih godina mogu putu k tebi, o gospo! Najzad, hiljadu možih razloga spram twoga jednog jedinog!

30 godina na čelu SKJ

beznadnim prilikama, istrauje u borbi da narodu osvoji bolji život, drug Tito je odgovorio da je snagu za svoju ljučnu istrajanost crpa u istrajanosti naroda i po-dršci koju mu je narod davao. Dakle, u narodnoj misli, u na-rodnoj želji, u narodnoj potrebi, u vojni naroda, u njegovome impe-riativu drug Tito nalazi nadahnutu za svoju reč, za svoju ideju. I zato je reč druga Tita isto-vremeno i jedan novi i veliki sa-držaj, a i suma narodne sadržajnosti. I zato svaka reč druga Tita tako bezogranično odjekuje u narodu i tako se jednodušno u njemu prima i usvaja.

Kazivanje druga Tita je naj-čistija ljudska reč koja se može zamisliti. Ona uvek ukazuje i tumači jedan široki humanizam. U tom vidiku drug Tito gleda život i za život deluje. Veliki čovek ispod tog vidika nikak i ne može da izide. Svako skretanje ispod toga horizonta je istovremeno i u ljudsko smanjenje čoveka koji izvan njega hoće da po-begne. Drug Tito je u njemu uokrenjen, on pod njim samo i može da diše. Maločas spomenuti francuski pisac začeo je bio da od druga Tita čuje nje-govu konцепciju o državniku, o političaru koji rukovodi političkom, dakle i sudbinom jednog naroda. Drug Tito mu je odgovorio da državnik svakako treba da ima pouzdanu, političku spremnost što će reći sigurnu iz-gradjenost političkih ideja, znanje, nauku političku, idejnost i vernost idejama, ali da je od svega najvažnije da bude uvek na-dahnut punim osećanjem čo-večnosti. Voleti i poznavati čoveka, pojedinca, to je ono osnovno čime državnik mora da bude uvek ispunjen, jer se zajednička ne da ni poznavati ni voleti ako se životne potrebe jedinke ne znaju i ne shvataju. Drug Tito na njih doista ne zanemaruje. U skrobi njegovoj reči čovek je u njenoj srži. I zato je ona topila, i zato ona i ubeduje, i zato se bez ikakvu kolebanja prihvata. Iz nje uvek nešto emotivno

treperi, jer je ljudsko u njoj uvek prisutno.

I više od svega, kazivanja dru-ge Tita su izvanredno prosta, jednostavna. Ta jednostavnost Titove reči uslovljena je već i onim odlikama koje nam je raz-govetno otkrivaju kao izrez su-me narodnih težnji i motiva, kao uvek naglašenu čistim čo-večnim akcentom, kao duboko humanu i kao najpotpunije ljudski jasnu i razumiju. Ali ona je jednostavna i zato što je li-šena svakog elementa preko ko-ja bi se namestala. Ona se ne natura, ona se ne prima kao sa-držaj za kojim se ruka sama pruža da ga uzme. Jer je uvek realan i realistički izraz jedne istine, a nema zapreke živome čoveku da ubere plod istine sa svake grane koja je njome ro-dila. Reč druga Tita su doista bremente istom. Reč takvom i mora da bude kad govori o životu i za život. U stvari, sve što ljudsko misao kazuje izvan toga kruga i no može da se kreće. I zato je svaka nejasnost, svako zabludljivanje u maglu i u fikciju, čista iznevjeravanje živo-ta. Reč druga Tita je životu ne-pokolebljivo verna.

I takva je uvek. I kad govori o politici, i kad govori o miru, i kad govori o društvenim i eko-nomskim problemima, i kad go-vori o mračku crkve i religiji, i kad govori o onim lepotama ko-jima čovek, nadgradiće život, hoće životno da ga podigne i ukrasi, kad govori o umetnosti. Uvek je ispunjen ljudskom sa-držinom i ljudski shvatjava. To je doista reč komuniste. Me-ni se čini da komunist samo tako i može da govori, da je to u punome smislu njegov jezik. Uto-liko moćniji i uticajniji ukoliko je i komunist u sebi kao komu-nist pouzdan i izgradjeni i nadahnutiji. I zato je reč druga Tita najbolja komunistička reč koja se danas u svetu može čuti. I zato nju danas ceo svet i sluša.

(1958)

tinia o ljudskim čulima! Skakavci, po sve-

nog mi ume;

Opet, videv sav život koji je mogao biti, od hiljade načina: jedan, od hiljade putova – jedan;

Opet taj držtaj deteta u majčinoj utrobi pred nepojamnim značenjima jedne vi-

še logike, držtaj krv u mahunu vremena; Opet, izlisan, okrenut prema dalekom sijaju, zagledan u samo meni znani lik, koracam, kao u nesvesti!

II

Eto rukopisa zvezde, čistog u nečisti;

Eto mog života, utisnutog na pozadini plaveti;

Eto mojih ruku, u dva vodoskoka pre-tvorenih, propetihi i zaustavljenih. Kud stremi?

Eto i mora, prevedenog u san provid-

putena kojima posrećem u kulu pomrače.

Opet, videv sav život koji je mogao biti, od hiljade načina: jedan, od hiljade putova – jedan;

Opet taj držtaj deteta u majčinoj utrobi pred nepojamnim značenjima jedne vi-

še logike, držtaj krv u mahunu vremena; Opet, izlisan, okrenut prema dalekom sijaju, zagledan u samo meni znani lik, koracam, kao u nesvesti!

III

Eto rukopisa zvezde, čistog u nečisti;

Eto mog života, utisnutog na pozadini plaveti;

Eto mojih ruku, u dva vodoskoka pre-tvorenih, propetihi i zaustavljenih. Kud stremi?

Eto i mora, prevedenog u san provid-

putena kojima posrećem u kulu pomrače.

Opet, videv sav život koji je mogao biti, od hiljade načina: jedan, od hiljade putova – jedan;

Opet taj držtaj deteta u majčinoj utrobi pred nepojamnim značenjima jedne vi-

še logike, držtaj krv u mahunu vremena; Opet, izlisan, okrenut prema dalekom sijaju, zagledan u samo meni znani lik, koracam, kao u nesvesti!

Kao nedokučivi smisao guste rečenice, Kao podne pod šutavim haljinama mo-že ljubiće.

Kao topli letnji pljušak kada iznad rav-nice,

blesak žar-pitice pod krovom sveta,

Kao lađa na pučini, opustelo i zaboravljeno pristaniste, kamen batem nad provla-jom,

Kao beskonačni talas, nesvodljiva linija, — o peno, peno, peno! — večno ču-tanje prosutje krvi na delom čaršavu ju-trina,

Kao smrt koja sebe ne sme,

Kao život koji sebe ne sme, — takav si, moj život!

Kao pustinja uzavrela sred koje zatekoh uplašeni narod, slepe i zaboravljene star-će, oserđene device, prljavu decu, bož-jači i probisive.

Kao žena bez poroda,

Kao drvo bez šume, drvo bez grana,

grana bez lista, drvo izdvojeno, beskonačni pad

ploda u dubinu, u nigdinu,

Kao napuštenoognjište, dom u koji se više niko ne vrati,

Kao ptiči u letu pogodenja,

Kao put koji sebe neće, — takav si, moj život!

Kao dvoumljenje samoubice,

Kao ponor u ponoru, slovo u slovu,

smrt u smrti,

Kao vreme izgubljeno, sjaj što se stalno gasi,

Kao vino nepopijeno, opijum na usni,

vri nebeski što se privida u snu skinice,

Kao nepomične kazaljke zaboravljenog časovnika, kazaljke deski u između četiri sobne slike,

Kao užaludno isčekivanje pred vrati-ma koja se nikada viši neće otvoriti,

Kao svata zaključana,

Kao vreme zaključano,

Kao ključ, — takav si, moj život!

SLOBODAN RAKITIĆ

SVETLOST RUKOPISA

TAKAV SI MOJ ŽIVOTE!

200-130323

Kao užareno popodne u krunicama sus-talih cvetova, led i sunčana žara u slepo-ćinicama.

Kao otvoreni i bezazleni prostor između potomčanih savežadi, pan vodoskoka i ptice,

Kao nestalni držtaj novorođenčeta, uza-ludni napor krv u određenom krugu.

Kao zimzelena strast delih godišnjih doba,

Kao nešto što se nikade ne sme, — takav si, moj život!

Kao ružičasti mehur kolevke pri svet-losti lampe, sjaj prozirnih krila, voda u krugu oko mravljnjaka,

Kao drvo sred svemira, drvo s izmi-lijenim plodovima,

Kao opuštena trpeza, san naraštaja, krčag u padu,

Kao slap vodoskoka u sećanju zalatalog putnika,

Kao tajna modrog i beskrasnog zdanca,

Kao iver,

Kao iver na vetr, — takav si, moj život!

Kao krv žaljive,

Kao krv pčele, bela krv na vrhu sisalj-